

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accommodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam
abunde suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

Feria 6. post Dom. 1. Aduentus. Proponit ea, quæ moribundis euenire
sole[n]t, corporis nimirum varios dolores, peccatorum acerbam
memoriam, dæmonum horribiles aspectus, ipsiusq[ue]; etiam animæ ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56226](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56226)

que nulla non hora, nulla tamen temporis
certitudine. Esse quoque eandem carnificem
mille tormentis & artibus instructissimam,
quæ omni loco, omni tempore, omni mo-
mento & nullo non mortis genere, occidat,
interimat, trucidet. Viuat igitur, viuat inquã
in nobis semper sancta hæc memoria, cæte-
rarum porro rerû recordatio penitus inter-
moriatur, quo hanc horæ incertitudinem, vt
par est, animo insculpamus ac vereamur; a-
nimo insculpentes ac verentes, diligenter sol-
liciteq; nos ad eandem, dum tempus oppor-
tunum habemus, & occasio commoda est,
disponamus, idque per verum rerum munda-
narum contemptum, nostrum ipsorum
abnegationem, sinceram ac diligentem vitæ
emendationem, ac pœnitentiam opportu-
nam. Hæc scilicet est optima ad semel bene
moriendum præparatio, quo corruptibilis
vitæ huius formam amittentes, aliam quan-
dam quæ æterna sit ac semper duratura, in
anima efformemus, ipsam scilicet æternam
beatitudinem, quod nobis omnes sanctissi-
mæ Trinitatis personæ concedere dignen-
tur, Amen.

FERIA SEXTA.

DE HIS, QUÆ IN MORTE EVE-
nire solent:

Partitio.

- I. Quod mors sit horribilissima.
- II. De moribundi corporis doloribus.
- III. Exemplum idem.
- IV. De tentationibus animæ à Satana.
- V. De Damonum horribilitate ac violentia.

Memorare novissima tua, & imprimis
quidquid in suprema illa hora acci-
dere consuevit, & in æternum non pec-
cabis. Eccles. 7.

FIGURA.

Imperterritus ille ac magnanimus rex Is-
raël Saul, cum olim deiuncti cuiusdam

ab inferis redeuntis vmbra[m] conspexisset,
quæ instantem ei & filiis mortem denuntia-
bat, dicens, *Cras tu & filii tui mecum eris: sed* 1. Reg. 27.
& *castra Israel tradet Dominus in manus Philis-
tium;* tanto timore percussus fuit; vt, repenti-
nam illam ex hac vita discessum, fortunæ
varietatem, regni ac rerum omnium amil-
sionem, omnia denique quæ tristi illa mortis
hora euentura sunt, sibi proponendo, confe-
ssim emissis viribus, pallore vultum occu-
pante, corde & corpore tremens, in terram
corruerit. Ex hac repentina regis consterna-
tione discant homines, nihil in hac vita re-
periri, quod nos magis percellere ac terrere
debeat, quam supremam illam mortis ho-
ram: horam dico, post quam alia nulla restat,
quæque sola præ omnibus horis merito per-
timescenda sit: horam, in qua mille tentatio-
nibus anima concutitur, mille corpus tor-
mentibus excruciat, oculis mille spectra
metum & formidinem incutientia offerun-
tur, horam, in qua cuncta sexcentis membra
doloribus & cruciatibus diuexantur. Latius
hæc omnia hodierna concione deducenda
sunt: Intellectum tu modo illumina illustra-
tionis tuæ radio sanctissime Spiritus, tuque
pro Ecclesiaste intercede Virgo sacratissima
nostri apud Unigenitum tuum patrocini-
um suscipiendo: Tuum igitur vnanimis implo-
ramus auxilium, tibiq; flexis genib. recita-
mus.

AVE MARIA.

Salomon mortalium sapientissimus ac do-
ctissimus, inque rebus naturalibus quam
qui maxime versatus, cum ex professo de
tremenda mortis hora loqueretur, nihil ead-
em in mundo esse putauit horribilius, aut
quod maiorem homini terrorem, metum ac
formidinem incutiat, quam horrendi illius
conflictus qui tunc subeundus est, medita-
tionem. Hinc ipse non minus etiam trepi-
dans, alloquitur mortem, *O mors quam ama-
ra est memoria tua homini pacem habenti in sub-
stantiis suis. & sub vmbra diuitiarum suauiter
apricanti?* Eccl. 42.

Post notabile hoc sapientissimi Regis
apophthegma, Gregorius Magnus aliud non
menc-

minoris momenti deprompsit, ait enim moralibus, *Qui considerat, qualis erit in morte, semper pauidus erit in oratione.* Et profecto nihil esse potest efficacius, aut ad Herculeas peccata, ad Achilleos animos emolliendos, totumque adeo orbem perterrendum fortius, quam funestæ huius horæ & casus adeo lamentabilis interim dum viuatur, meminisse: quod historiis quibusdam è sacris voluminibus depromptis notum faciam.

Esa. 38.

4. Reg. 20.

Prima sit hæc. Ezechias rex cum graui infirmitate tactus, lecto affixus decumberet, & doloribus vix ferendis affligeretur, mortemque sibi imminentem merueret: adeo vt noti omnes & domestici tam benigni ac beneuoli Principis amissione in lacrymas effusi ingemiscerent, si quoniam etiam medici de vita desperarent, Isaiam insuper Prophetam mortem denuntiantem audisset, *Dispone domui tua, quia morieris tu & non viues,* regnum & notos oēs morte præuentus deserens & ad partes apponeris, hæc inquam, omnia cum videret & audiret, adeo consternatus fuit, vt vultu ad parietem conuerso, lachrymari, suspirare, & ingemiscere cœperit, diuinamque misericordiam precibus & lamentis exposcere, dicens, *Memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim,* id est, quid hoc audio Deus clementissime, ecquænam illa sententia, ecquod decretum hoc mortis in seruum tuum? heu quamnam in me iustitiam exeres: flectere obsecro precibus eius, qui fidele tibi hæcenus obsequium præstitit, teque ex toto corde & intimis animi visceribus dilexit? Recordare quæso quam sincere semper in semitis tuis ambulauerim, & in corde honoris tui sitientissimo coram maiestate tua versatus fuerim? nunquam enim tibi refragatus sum, sed exactissime semper obsecutus, & nihil non feci, quod tibi scirem esse quam gratissimum.

Vera hic nobis & genuina proponitur imago eorum, quæ vnicuique nostrum in mortis hora in supremo illo conflictu, in ultimo illo certamine, necessario ac sine vlla dubitatione euentura sunt, mutato scilicet nomine de nobis fabula narratur. Quod enim ad oculum geti hic videtur, quod de

Ezechia referri audimus, certissime quoque nobis euenturum est eadem fortuna, iidem casus subeundi sunt, forsitan etiam grauiores, ac formidolosiores. Veniet enim aliquando dies, qua in lecto extensi, doloribus saturati, sudantes, febrim ardore æstuant, moribusque grauissimis afflicti iacebimus: veniet dies; qua consanguineos & notos ingemiscerent, domesticos lamentis & ciulatu aera rumpentes, lectoque assistentes cernemus, dies, inquam, veniet, qua honores deserere, parentibus valedicere oportebit, & qua sententiam mortis in nos summus ille vindex eiaculabitur, admonens, vt domui nostræ disponamus, ipsa denique nobis mors occultissimas tenderet insidias. Quid porro in nouissimo illo articulo faciendum restat, quam faciem à tam tristi & fugesto spectaculo auertendo, eamque, non dico ad parietem, sed ad sepulchrum & vnam conuertendo, singultibus, lachrymis ac suspiriis diuinæ misericordiæ supplicare? Quid tum consilii capiemus, cum oculos in vitam contaminatissimam, sceleraque olim commissa, quæ tot ac tam graua fuere, conuicemus, cum regem vita tamen laudabiliter, & cum virtute transacta fueram, adeo consternatum, ac tanto pauore ad solam mortis apprehensionem concussum videamus? Exclamem igitur vere, O diem amatam & horam pertimescendam!

Iob omnium orientalium ditissimus ac potentissimus (quippe quem nonnulli regem fuisse arbitrantur) simul etiam in ærumnis perferendis patientissimus, cum in furore confidens fortunæ varietatem animo volueret, seque facultatibus & possessionibus spoliatum, filiis orbatum, sanie & viceribus foetidum, & grauius à Satana percussum animaduerteret, lachrymans & gemens, suumque deplorans infortunium, omnes omnino mortales in sui auxilium aduocauit: *Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei.* Tragicus profecto casus hic est, & cothurno dignus, sed qui in amplissimo mundi huius theatro vobis ad spectandum admissis exhibetur, vt hinc vobiscum dispiciatis, qui gemitus, quæ lamenta, quænam calamitates in nouissimo illo die, in mortis

vis inquam articulo soleant ingruere. In illa namque hora, te alloqui oportente, & pecuniose, nudum te, in lectulo velut alterum Iob in fimario, videbis extensum, omnibus bonis & facultatibus mox spoliandum, vxore & carissimis liberis orbandum, cruciatibus vndique obsessum, doloribus extenuatum, & quod omnium est grauissimum, à crudeli illa carnifice, morte inquam, circumquaque vallatum; adeo vel lachrymaturus sis, & omnes amicos in auxilium aduocaturus: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei*: succurrite mihi homines, opitulamini amici & noti, consolamini me Angeli, adeste Archangeli, diuinam mihi misericordiam deposcite, & eam ipsam mihi propitiam reddite. O igitur horam terribilem! O expostulationem lachrymis & lamentis dignissimam!

2. Mach. 9. Non minus quoque terribile est, quod de impio Antiocho Syria rege, Iudæis infensissimo referunt sacrae litteræ. hic enim cum varia crudelitatis genera exercuisset, ac dilectum Deo populum graui tyrannide afflixisset; qui vniuersa contemnit, Deus Israel insanabili eum & inuisibili plaga percussit: apprehendit namque eum dirus viscerum dolor, & grauissima intestinorum tormina, cecidit adhuc de curru suo, ac membra graui collisione diuexata sunt; adeo ut humi inter de se ipso sentiens, in sella gestatoria in castra ferretur; manifestam Dei virtutem in seipso contestatus: scaturiunt quia etiam ex impio corpore vermes putidi, & carnes eius viuentis etiamnum tabo sanieque distillant, ut intolerabilem nemo fetorem posset sustinere. O occulta DEI iudicia! cum his itaque malis se à suprema manu impetitum cerneret, corde ad Deum conuerso, oculisque in cælum sublatis, diuinam supplicem misericordiam implorat, vitæ sinceram emendationem pollicetur: quin etiam vouet, templum sanctum, quod prius nefarie expoliauerat, amplissimis se donis cumularurum, sanctaque vasa multiplicaturum, Iudæos in libertatem asserturum, & ipsam Iudaicam Religionem amplexturum. At frustra hæc vota fundis impie, mortem

Tom. 4. Biff. Aduent.

instantem non effugies, & oras Dominum à quo misericordiam non es consecuturus: nam diuinam vindictam expertus, mortem quoque breui experieris. Hanc cum historiam legis, ô homo, credas velim, apertam hic mortis tuæ mentionem fieri: credas, inquam, esse te velut regem in hoc mundo à Deo constitutum, ut in cæteras creaturas dominium & imperium exerceas: dictum enim est olim ad proauum tuum eiusque posteros: *Dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & vniuersis animantibus, qua mouentur super terram*. Proponere tibi deinde, venturum aliquando tempus, quo te Deus, postquam varias hic crudelitates exercueris, plurima delicta commiseris, superisque bellum moueris, insanabili plaga percutiet: ac tunc in lecto, velut in lectica gestatoria, te iacentem, non secus atque impium Antiochum, in medio deliciarum tuarum, videbis; tum te horrore plenum, fætoe graui circumdatum, & variis afflictum doloribus fenties.

Gen. 1.

Quid tunc igitur reliquum, quam oculos ad cælum conuertere, vitæ prolongationem deprecari, misericordiam implorare, expostulare, lamentari, vota que DEO facere, sed incassum; erit namque necessarie moriendum, & nullo buccinæ signo dato hinc emigrandum. O crudelitatem nulla arte euitabilem! O casum vere deplorandum! O horam nunquam ex animo delendam.

Illam namque est hora, qua vltimus conflictus est incundus; hora, qua atrox mortis imperus expectandus, hora qua omnibus caris & amicis valedicendum est. Illa scilicet, est dies lachrymosa, dies dolorosa, vere metuenda, dies qua crudelissimum certamen certandum est. Illud est tempus, quo corpus patietur, anima hinc emigrabit, oculi ocludentur, frons in rugas contrahetur, ac vultus pallorem induet: tempus quo cerebrum vertiginem experietur, lingua balbutiet, cor anhelabit, caput torquetur, & os misericordiam postulabit. Erit denique tempus, dies, hora, adeo terribilis, ut si eius interdum recordemur, nunquam aliquo delicto diuinam maiestatem

Mortis hora terribilis est.

I officia-

offenderemus. Huius opinionis fuit Sapiens, atque hoc eius a ioma est, quod iam toties repetiuimus, *Reuerentia nouissima tua*; ac praefertim mortem, & ea quae in morte euentura sunt; *Et in aeternum non peccabis*. horam hanc igitur mihi ad dicendum concessam de vltima horae formidine agendo impendam; qua materiam in duas partes diuidam, prima demonstrabo poenas, tormenta, & grauissimos cruciatus, quos in supremo illo certamine patietur corpus; & altera tentationes, quibus tum oppugnari à demonibus confuevit anima: arripite aures, primam aggredior.

II.

Psal. 17.

Regius ille vates, cum tormenta, anxietates & angustias atque omnia, quae in fine vitae euenire solent, describeret, ita de iisdem locutus est, *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me*. Scio quidem totum hunc Psalmum aptum congruenterque ad Christi personam referri, cuius scilicet hoc initium est; *Diligam te Deus fortitudo mea, & refugium meum, & liberator meus*. quasi diceret, Diligam te pater aeternae in corde perfecto, & quidem toto vitae tempore: tu enim semper fortitudo & robur meum fuisti; tu te protectorem & cornu salutis meae demonstrasti, idque ab initio quo esse coepi, quando scilicet per vniōnem hypostaticam me Verbo tuo maritalisti (loquitur hic enim in quantum homo.) Eris quin etiam refugium meum & tota spes mea. Nam cum dolores crucis, & praegustati mortis aculei me circumdabunt (more loquendi Hebraeis & Prophetis per familiaria; praeteritum pro futuro ponentibus) semper ad te confugiam, omnemque spem meam potentiae tuae humeris imponam. *Et torrentes iniquitatis conturbauerunt me*. Quia si totius mundi peccata, pro quibus me pati necesse est, in mentem reuoco, mihi que velus praesentia propono, tantum cruciarum doloremque intrinsecus sentio, ut anima mea praetristitia & angore emoritura quodammodo videatur. *Tribus est anima mea usque ad mortem*. Haec quidem de Christo.

Math. 27.

Psal. 57.

Aut potest hic Psalmus, iuxta sensum litteralem, ad ipsummet Dauidem referri:

delicti namque sui enormitatem & grauitatem exaggerans suamque calamitatem deplorans ait, *circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me: dolores inferni circumdederunt me, praecipauerunt me in laqueum mortis*. Id est, Quod è benignissime Deus, tui peccando adeo oblitus sum, poenitet me quam maxime, & tantum idcirco in meipso dolorem & afflictionem intrinsecus sentio, ut si dolores mortis cum hisce angustis comparati, ludicri & pueriles esse videantur: ac tanta mihi delicti magnitudo videtur, ut ab eo veluti a rapidissimo quodam torrente ad infernales abyssos me abripi putem: atque ideo haud parum abfui, quin ad inferna descenderim. Hic notate te velim anima, regis phrasim, ac videre, ut peccata sua torrentes appellet: forsitan ut hinc disceres, peccata plebis ac vulgarium hominum, non nisi riuulos quosdam esse per saxa decurrentes; ac regum ac principum instar rapidissimorum torrentium, summis montium iugis per salebras locaque scopulosa descendentium, inundatione & cursu suo violento, integras cum vrbibus prouincias, regnaque florentissima secum in interitum & exitum abripere.

Verum ut ad lineam redeamus, videtur Omnia hocce loco Propheta duo dolorum mortis peccata tempore ingruentium, genera iniquitatis in mentem reuocant.

Primum est, qui è multitudine delictorum olim commissorum nascitur: tunc enim omnia priora flagitia, velut acies quaedam & legio, sese velut ad bellum explicant, tunc quidquid olim actum est, in mentem redit: atque grauissimos animae cruciatus, ac non modicam perturbationem adfert, ut ad eorum recordationem ipsa saepe numero aditum desperationis barathrum deuoluitur. Vere igitur torrentes iniquitatis appellari possunt.

Tunc scilicet è sacrilegi sacerdotibus, tene illarum Simoniae animo recursant, tunc concubinatus illi infames, ambitiones & cupiditates, nullis honoribus aut opibus exsaturant: in mentem veniunt; tunc diuinorum officiorum neglectus, locorum sacrorum profanatio, benefi-

beneficiorum proventus in res inutiles profu-
li, memoria obuerfantur, atque ob oculos
velut in acie positi oberrant. Tuac, o iudi-
ces iniqui, in multa iudicia, concussiones; ex-
pugnatum auro fas, propensionem illarum, &
partium fauores auro redempti, repraesentantur.
Tunc o fraudulenti mercatores, cornua exferunt,
aut olim exserta iterum proferunt, vsura illarum voraces, mensura fallaces,
detestanda illa iuramenta, ne dicam peritiam,
& fraudes illarum vobis vltatissimarum.
O torrentes rapidissimi! Tunc aduersum vos,
o mulieres, agmen explicabunt dilecti illi
vanitatum, ineptiarum, luxum, curio-
sitarum, deliciarum, libidinumque manipuli.
O torrentes qui etiam fortissimum quemque
in desperationis charybdim trahant!

Corporis dolores vni in mortis articulo.

Alter porro dolor erit circa corpus, qui profecto non minus id ipsum, quam prior animam, excruciat: erit quippe adeo vehemens, tantoque impetu ingruet, vt miserum hoc corpusculum, animam velut pignus de quo ceterum tandem amissurum sit. Atque ideo Propheta vsurpat vocem dolores, vt hinc appareat, horam hanc praeteritis horis doloribus, terroribus & angustis abundare. Dolores, inquam, quia tunc omnia dolorum genera in aciem prodibunt: tunc quippe dolor erit in corpore, dolor in anima, dolor per omnia dispersus & communis. Dolores insuper, qui omnia depaescent, & quibus membra omnia dolebunt: cor quippe palpitabit, caput dolebit, stomachus turgabit, pulmones vix spiritum suppetent, oculi caligabunt, manus tremant, pedes frigescent: omnia denique membra extremos cruciatu & dolores sentient. O rem deplorandam! o miseram sortem nostram! eheu plorantes in hunc mundum ingrediemur; cum laboribus in eodem vitam ducimus, cum doloribus quoque eodem egredi oportet. Vere igitur dolores nos circumdede-
runt.

Mortis committatus & potentia.

Videor ex hac dolorum multitudine, vt eos nuncupauit Psalmista, alium adhuc conceptum posse elicere. Colligo hinc namque, mortem esse principem, ne dicam reginam

potentissimam, vt quae nunquam nisi plurimis doloribus accincta, velut militibus & stipendiariis stipata, in aciem descendat. Fuit olim tempus, quo non nisi paucissimos in comitatu latrones haberet, morbos etiam paucos, vix vlla de causa fortuito, de morte violenta, aut cruciatibus extremis mentio fiebat. At modo infinitos secum dolores trahit, ac variis infelicitatibus stipatur, vt ita potentiam suam & magnitudinem demonstraret, atque ita se formidabilem hominibus reddat. Id insinuasse Psalmes voluit, dum dixit: *Circumdederunt me dolores mortis.* Ecce & alium conceptum.

Psal. 72. Insignis conceptus. Ezech. 4.

Iussit olim Ezechielem Deus laterem sumere, & in eo ciuitatem describere & adornare, quin etiam aduersus eam obsidionem, ac munitiones, velut eandem iam expugnaturus esset, exstruere. Quid tu nobis designas, o later, quid repraesentas infelix ciuitas? aliud profecto nihil, quam calamitatem & interitum tuum o homo. Quid enim es aliquid quam ciuitas lateri fragili & arenae inae-dificata, variis toto vitae tempore casibus atque infortunis exposita, quaeque vndique mortis tempore obsidenda es, tantoque impetu concutienda, vt loco tandem etiam inuita cessura sis. Obsidionis huius meminisse videtur idem qui supra dicens: *Circumdederunt me dolores mortis.* Psal. 17.

Psal. 17.

In nouo etiam Testamento domum con-templor arenae inaedificatam, at domum factu atque imprudentis: sed ecce frementibus ventis, ac fluminibus irruentibus cadem ad terram corruit, atque ingentem ruinam edit: *Et descendit pluuia, & venerunt flamina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Diuinate, Auditores, quid sub huius aenigmatis cortice delitescat. Satis cogitatum est, equidem soluam. Vera hic vitae nostrae imago cernitur: domus namque stolidi huius arenae superinaedificata, corpus hoc nostrum est, nam dum peccatum aliquod committimus, stolidi ac vere fatui possumus vocari (hoc namque nomine peccatores appellat Sapiens: *Stulorum, id est, peccatorum, infinitus est numerus*) corpus, inquam,

Corpus hoc notatur comparatur renae inaedificata. Matth. 7.

Ecclesi. 1.

cineri & pulueri inædificatum, (sumus quippe puluis, & in puluerem tandem reuertemur:) corpus, quod animæ huius domus est, ac domus, quæ cum semel mortis turbibus impugnata, atque tot dolorum vorticibus concussa fuerit, protinus ad terram concideret. Eius porro casus erit admirabilis, omnia namque in cineres abibunt. Quæ omnia Vates verbis iam sæpius repetitis complexus est; *Circumdederunt me dolores mortu.*

Psal. 17.

At non sine ratione plurali numero extulit, *Circumdederunt*; voluit nimirum hoc pacto extremæ huius horæ terrorem exprimere; horæ, inquam, in qua omnes dolorum cohortes vndique nos obsidebunt, ac circumuallabunt. Tunc, ô homo, vnde quaque cingeris, obsideberis, ac magno circumsecus impetu circumuallaberis. Neque enim erit vllus in corpore vel in anima angulus, cui mors non infidiatura sit, aut oppugnatura. Tunc scilicet morbus vires exeret, idque per symptomata & varia accidentia, tunc dolores ingeminabit, somnum & quietem tibi eripiet, tædium afferet, inquietudinem causabitur, palatum tibi reddet inspidum, malagmata, cataporia, medicamenta varia arcesset. Quibus omnibus nil aliud efficere conabitur, quam loco te & arce deturbare, ac morti latissimum aditum patefacere.

Simile.

Et quemadmodum, ut ipsi milites & castrenses melius me norunt, prius tormentis via patefacienda est, quam vrbs aliqua aut arx expugnetur, ac prius muri balistis & arietibus concutiendi, quam liceat irruere. Ita quoque mors, quæ sanguinaria quædam bellatrix est, arcem illam hominis, id est, corpus, expugnare cupiens, in vltimo illo discrimine & conflictu, dolorum ac morborum quoddam velut vallum extruet, qui noctes & dies sine vlla requie adeo eandem concurrent, eiusque vires naturales, ac partes præcipuas ita arietabunt, ac animam de victoria desperans, armaque iam expedire ad sui defensionem vix valens, locum traditura sit, ac de prædationi cessura. Audite oppugnationem, audite &

Psal. 17. expugnationem; *Circumdederunt me dolores*

mortis O obsidionem maximo cum discrimine coniunctam! ô stragem verè deploRANDAM!

Ecquænam illa, Deus bone, erit anxietas, ecquæ angustia, tunc temporis nos vndique circumuallabit? Hic sese offeret vitæ præsentis amissio, mundi huius derelictio, atque omnium rerum perditio. Hinc sepulchri horror, illinc vitæ ad eundem discrimen, & corporis a vermibus depascendi abominatio ob oculos versabitur. Et sane potens ille Perfarum ac Chaldæorum Monarcha Balthasar, cum vocem legisset, quæ mortem ei instantem, licet satis obscure, denuntiaret, (*Mase I hecel pharis*, id est, *Dan 5.*) regnum tuum diuisum est, & Medis in prædam datum; adeo perterritus & confternatus fuit, vt facies eius repente immutata sit, ac renum compages, teste Scriptura, soluta. Ab anima mea, quæ modo ad instar reguli alicuius gloriaris, insolecis, superbis, id ipsum penitus tibi euenturum est, eadem tibi verba in supremo illa certamine repetentur. Diuisum est imperium tuum, omnia præda ac direptioni exposita sunt, corpus cedit terræ, facultates auidis hæredibus, atque anima forsitam tartaro. An non igitur in illa hora contremisces & exalbesces? an non tota pauida ac tremens trepidabis? vere igitur exclamem, O horam peritimescendam, horam mille doloribus obnoxiam, mille casibus & discriminibus expositam! quam etiam merito dicere potuisti, ô vates! *Circumdederunt me dolores mortu.*

Bene, mea quidem sententia, ais, *Circumdederunt*, quia quidquid reperiri aut cogitari potest infelicitatis, miseræ & calamitatis, id ipsum hominem tunc circumuallabit. Sexcentas enim tunc pariter malum commissum ac bonum omisum amaritudines, & quis tunc ex dilata pœnitentia dolor orietur? Quæ omnia luculente describens Augustinus ait: *Cum in extrema agri- Ser. 48. ad dine fueris, fratres, à quam pœnosum, à quam fratrem. lachrymabile erit vobis, pœnitere, & dolere de malis commissis & bonis omisissis? Quæ tunc conturbatio, quis tremor, ecquæ angustia futura est? David vero totum tunc orbem trepi-*

Psal. 47. trepidaturum testatur. *Ipsi, inquit, videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos, ibi dolores ut parturientia. Ecce iterum dolores, numero plurali.*

Job. 3. c. 42. Eadem pene habet Innocentius Papa tertius libello de contemptu mundi, additque, in ultimo illo certamine miseros homines quadruplici dolore diuexandos: primo tormentis mortis, quando nimirum anima cruciatibus, ac tormentis victa, vitæ huius domicilium deserere cogetur, iuxta verba *Psalmistæ: Si cum dederunt me dolores mortis.* Secundo, cum omnia sibi vitæ prioris delicta, quibus infinitam Dei bonitatem ad iracundiam prouocauit, ob oculos ponit: *Torrentes iniquitatis conturbauerunt me.* Tertio, cum tartareos cruciatibus & supplicia illa sempiterna in mentem reuocat, quæ iam præsentire quodammodo incipiet, ut monuisse vultus est David: *Et pericula inferni inuenerunt me.*

Psal. 114. Denique cum horrenda illa demonum mōstria toruum minantia, & furias illas tartarea fuligine nigricantes aspectuque tetras, coram aspiciet. An non hic quatuor dolores & quidem intolerandi sunt, vere tamen in morte euenturi? O tempus igitur vere peritescendum, & horam in primis formidabilem!

Illam illa scilicet erit hora, qua anima difficile hoc & perplexum iter, variisque peti- culis obsecum perfecte cognoscet, eius- que discrimina nimium quantum perhorre- scet; hora, in qua tentationes crescent, diaboli ingruent, atque omnes omnino creaturæ aduersus hominem validius insur- gent, & fortiora arma induent. Tunc quo- que misella hæc anima corpori valedicere, eodem egredi, & arctum illud necessitudi- nis vinculum dirumpere compelleret: omni spe ablata illius iterum videndi, nisi quando id ipsum in ultimo iudicij die ani- ma subintrante, iterum animabitur. Tunc foras illa carissima, dimidio sur derelicto, mundo sola, sine comite, egredietur, ad iter quoddam longinquum, & penitus incogni- tum peragendum, iter, inquam, quod prius non peregit, ignorans vtrum à dæmonibus, vel ab Angelis deducenda sit. Tunc deserenda sunt regni illæ domus, superba palatia, ac

vile quoddam & angustum antrum subeun- dum: hic terra nobis strati loco erit, de- functorum crania loco cervicalis, aranea- rum tela loco aulaorum, ingens saxum lo- co straguli, socij & amici futuri sunt vermes ac viperæ. Quis igitur hæc cogitans non conturbetur, non ingemiscat, non tremat, aut pauet? quis ad horum recordationem non exalbescat. Ipse licet veniat Hercules, Cæsar, aut Alexander, quos totius orbis tre- muit & suspexit, instar folij trepidabunt. Quod variis iam exemplis Sanctorum ma- nifestum reddam.

Tradit magnus Hieronymus in vita S. Hilarionis, qui plurimis annis vastam soli- tudinem incoluerat, omnes mundi delicia- as perosus, eum, dum in extremis esset, & ob periculosum hoc iter toto corpore tre- meret ac paueret, his animam esse verbis allocutum: *Egretere anima mea, quid dubi- tas, egredere quid times? septuaginta annis Deo seruisti, in antris & spelæis habitasti, ere- mum incoluisti, varia corpus inedia & pen- itentia emacerasti; & fidele Deo obsequi- um præstitisti, & adhuc extra times? Tu igitur, peccatrix anima, quid in illa hora fa- cies, cum vix iusti securi sint, & mortem perhorrescant?*

Arsenius anachoreta, magnæ quoque fan- ctitatis & nominis, qui temporibus Imp. Honorij & Arcadij, eremum illustrauit, cū in agone iam esset, & iter hoc periculo- sum mente volueret, timere cœpit, palle- re, & toto corpore concuti: cumque disci- puli morienti assistentes hoc viso miraren- tur & dicerent. Quid pater iam times, hæc- cine tibi metum hora incutit? pauens re- spondit, semper in hoc vixi timore, nun- quam hanc horam è mente deposui, at ani- mo semper inscriptam gessi. Num igitur tu percelleris peccator, cum ipsi anachore- tæ vitæ sanctitate conspicui, qui plurimis delicta lacrymis expiarunt, metuant & con- tremiscant.

Cyprianus Episcopus Carthaginensis, qui sub Imper. Valeriano circa annum Domini CCLX. martyrio coronatus est, Presbyte- rum quendam ait, cum in extremis esset,

I. 3. hæc.

III.

In vite Patrum.

Et de mor- talitate.

hæc ab Angelo qui sibi apparebat, audiuisse: *Patiis metu, xiri non vultis, quid faciam vobis? vitam vobis grauem dicitis, & tamen tremitis, cum eadem morte finienda est. Quid nobis fiet o Angele, si totus hic orbis exalbescat?*

Lib. 5. hist. Angl.

Venerabilis Beda Anglosaxo, qui circa Annum Domini DCCXX. sub Leone I faurico in Ecclesia floruit, sanctitate & doctrina illustris, Religiosum quendam sui temporis scribit, cum ad vitæ finem iam peruenisset, oculos a mundi huius rebus auerendo, & ad vitam alteram conuertendo, inferni barathrum vidisse, & paratam sibi in ima voragine mansionem: quo viso in tantum ille exhorruit, vt post lamenta, suspiria, ac gemitus, desperando mortuus sit, atque ita ad inferna quæ viderat supplicia detrusus. O casum tragicum ac lugubrem! O horam vere metuendam! Quid? non paues anima, cum tragica hæc argumenta audis?

Tom. 5. an. 529. Sar. tom. 1.

Illustrissimus Cardinalis Baronius, sæculi nostri decus & ornamentum Annalium Ecclesiasticorum editione celebris, & cum eo Laurentius Surius in Sanctorum festis, referunt, Fulgentium Ruspensem Episcopum, qui magno olim Africae suæ ornamento fuit, cum ad extrema venisset, ac variis corpus doloribus animaque tentationibus diuexaretur, ad Dominum gemebundum inelamasse, Domine refugium pauperum, & mæstorum solamen, da mihi hic paciẽtiam, & postea indulgentiam. Hæc tecum voluas o anima mea, & sanctum hunc agonizantem imitare.

Adhæc quatuor illi Christianæ religionis Secretarij, quos communi nomine Euan gelistas vocitamus, aliud quid longe nar rant horribilius, & quid? Ipsum filium Dei vnigenitum, CHRISTVM Dominum ac Redemptorem nostrum, qui Patri quo ad diuinitatem, nobis vero secundum huma nitatem par erat, sanctitate tamen & iusti tia omnes omnino homines antecellebat; cum mortem sibi instare cerneret, ad tan tas angustias redactum esse, mortisque apprehensione adeo perterritum, vt præ timore ac formidine sanguineo sudore &

quidem spissiore toto cæperit corpore per fundi. *Cæpit conuulsari & nactus esse,* ait Matthæus. *Tristis est anima mea usque ad mortem,* Marcus. *Factus in agonia prolixius orabat, & factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrentis in terram,* subnectit Lucas. O rem penitus admirabilem! Quis audiuit vnquam tale? quis de sudore sanguineo vel fando intellexit? Ecce strenuus illegigas, de quo tamen in Psalmis legitur: *exultauit vt gigas ad currendam viam,* mortem timer Atlas ille, qui *cuncta verbo virtutis sua portat,* vt ait Paulus, in mortis hora concurritur, ac tremit: Quid ipse igitur hic faciam? quid de me fiet? qui in supremo illo duello megeram? si enim metuant gigantes, quid facient Pigmæi? si Heracledæ instar folij trepident, meticolosi Theriæ quid agent? Quid ni? tunc enim, vt Propheta canit: *Circumdabunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbabunt me.*

Quare age, insensate Cosmophile, qui in vitis tuis, velut in deliciis volutaris, qui omnis metus expers ac securus viuis, qui de nullo es anxius, qui altum peccatis indormis de nullo periculo sollicitus, tandem aliquando ad cor reuertere, oculos sustolle, huic Philosophiæ incumbe, moris interdum reminiscere, de hora eius nonnunquam cogita, ac temporis huius amari aliquando recordare. Nullus enim in hac vita confictus est, nullum certamen, aut pugna quæ cum hac comparanda sit. Si enim Anachoretæ hic trepident, si viri sanctissimi hic metuant, si Religiosi interdum hic desperent, si denique ipte Dei filius hic sanguinem exsudarit, tunc securum putabis? nequaquam. Sed hoc vnus semper meditare, hoc assidue mente volue, & certo tibi polliceor, nullum hoc ipso dari posse frenum validius, quo à peccando retraharis? Afferit hoc Sapiens, dum ait: *Recordare nouissima, quæ tibi quam proxime imminet, & mortem inprimis, ac dolores qui in eius hora subeundi sunt, & in æternum non peccabis.* Recordare, inquam, dolores, qui tunc hinc corpus, & tentationes spiritus, quæ illinc animam discrucia bunt;

bunt; de prioribus hætenus locuti sumus, de aliis, vt initio proposueramus, iam dicturi sumus.

IV.
Anima
quoque
in morte
affligetur.

Præter dolores illos ac tormenta, quibus corpus in vltimo hoc conflictu affligi diximus, anima quoque singulari quadam ratione diuexabitur; varia namque eam tentationes aggredientur, deserta ratio hic aderit, horrenda spectra eam perterrebunt, ac plurimum eam dæmones obsidebunt. Hæc nimirum est hora qua rapacissimi illi prædones eidem insidiabuntur, hic excubias agent, hoc quippe tempore & loco necesse est, vt eam diripiant: nam, post hanc horam nulla alia supererit. Insinuare id videtur parabola Euangelica de viatore illo in latrones incidente, quam tamen alias adhuc me produxisse sciam, diuerso tamen nunc schemate eandem producam.

Luc. 10.

Homo quidam descendebat à ierusalem in lericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliarunt eum, & plagis impetibus abierunt semivivo relicto, quem nisi Samaritanus misericordia motus iumento impositum ad diuersorium conduxisset, eiusque haberi rationem iussisset, de vita eius, ac salute penitus actum fuisset. In parabola huius inuolucris semper veram hominis figuram latitare existimaui: qui cum in hoc mundo verus quidam viator sit, & ex hac vita in aliam proficisci habeat, in vltima illa mortis femita incidit in manus dæmonum, qui eam instar prædonum despolient, corpori quidem varias plagas infligant, morbos immittant, animam vero diuersis tentationibus infestent, vt eam feminem & extremos trahentem spiritus tandem etiam deserant: adeo vt nisi Samaritanus, id est, Angelus custos, qui eandem tunc potissimum defenderet, eius miseretur, in ipso loco mortem oppeteret. Via namque hæc omnium quæ percurrendæ sunt, & difficillima est & periculosissima, & in qua semper latrones & prædones transeuntibus insidiantur.

Gen. 3.

Glossa quædam exponens verba illa Genesios, *Tu insidaberis calcaneo eius*; addit hæc de suo, *Calcaneum suum hominum significat, ad illum semper dæmon attendit, semper insidiatur.* Dauid quoque quam proxime accedit

dicens, *Insidiant calcaneo meo obseruabunt*, id est, inimici mei tempus opportunum præstolabuntur, in quo vitæ insidietur, & maxime tempus illud vltimum, & alibi: *Iniquitas calcanei mei circumdabit me*, quæ in mortis potissimum hora me impetet. O iter perplexum ac formidolosum, prædonibus ac latrociniis infame! quod figura quadam veteris testamenti melius explicabo.

Psal. 55.
Psal. 43.

Gen. 23.

Iacob Patriarcha cum longo temporis spatio in Mesopotamia in domo idololatæ Laban commoratus esset, & iam in patriam vna cum vxoribus, filiis & gregibus reuerti vellet; ecce profanus Esau, vt frater eius & hostis iuratissimus, magnis copiis instructus, iter eius impedire, aut eum interficere conatur. Vestra mihi id venia mystice liceat exponere, dicere; hominem, postquam diu in hac terra, quæ in medio mari, veluti Mesopotamia in medio fluminum posita est, vixerit, & iam mundi huius perfidi & idololatæ domo egredi festinat, vt in patriam cœlestem, virtutum, bonorum operum ac meritum gregibus stipatus sese conferat: tunc potissimum è Satana profano illo & agresti Esau, oppugnari, qui variarum ei tentationum, quæ sunt velut leuis armaturæ equites agmen ex aduerso opponit, vt in extrema illum pericula coniciat, aut salutem eius in aliquod saltem discrimen adducat. Egregia profecto figura, quam variis iam historiis exornabo.

Seuerus
Sulpitius
in vita S.
Martini.

S. Martinus Turonensis, cum in extremis esset, animam iam efflaturus, ecce princeps ille tenebrarum, atque hominum tortor & carnifex, lectulo eius assistens tentationibus eum variis cœpit oppugnare: sperabat scilicet eum, qui toto vitæ spatio de se triumphauerat in vltimo illo certamine debellandum, & clam vel aperto Marte expugnandum, sed validus & generosus ille athleta, victoriis plurimis nobilis, cum inimicum cerneret, increpans ait: *Nil habes in me cruenta bestia*, quocirca quantocyus hinc te proripe & in tenebras infernales demergere. Quamobrem, o anima mea, à Deo gratiâ postula, qua in morte eadem

dem

dem præditus esse possis constantia ac fortitudine, simulque cogita, quam ingentia tibi tunc pericula ad eunda sint.

Horredū Quis tunc, ô cælum, ô terra, non horreat, videre erit aut formidet, cum terra illa monstra, horribiles illæ furia, spectra illa terribilia, apparebunt? cum dæmones se, vt sunt, videndos præbebunt, quibus tamen nihil esse potest terribilius? quippe quorum aspectus exanimare soleat intuentem?

Sanctus Thomas Apostolus, cum efferis ac barbaris Indis Euangelium Christi annūciaret, illique fidem dictis adhibere detrectarent, diabolum illis tetra & horribili aspectu ostendit, oculis nimirum scintillas ignis eiaculantibus, toruo & immani capite, atrectis comis, forma horribili: ad cuius aspectum cum illi percellerentur, signo crucis iussit vt se communirent. vt ita effugatus discederet, ne fortasse præ metu exanimaretur. Deinde

Exempla horrenda.

Religiosus quidam, vt in veterum Anachoretarum rebus gestis scriptum legimus, cum in agone constitutus dæmones vidisset aspectu & forma terribili, ita consternatus ac percussus fuit; vt mentis inops, ac quodāmodo desperans, diem detestatus sit quo primum monasterium ingressus est: sed mox vt ad se rediit, ait se teterrimo dæmonum aspectu perterritum in hacce blasphemias erupisse, atque tantam eorum deformitatem & horrorem esse testatus est, vt, si tota terræ superficies eadentibus laminis constrata esset, sibi que daretur optio vel per eandem incedere, aut dæmonum iterum formam intueri, extremum hoc supplicium sustinere se malle, quam hanc denuo visionem pati dixerit.

a Li. 2. Medit.
b Lib. 1. de anim. c. 2.

Vnde bene mihi a Bernardus & Hugo de S. Victore de hac dæmonum apparitione scripsisse visi sunt: *Dæmones terribili & horribili aspectu eam terrebunt, ingenti furore eam persequentur, & comprehendent eam terribiliter, quam horribiliter, volentes eam retinere & possidere, nisi sit qui eripiat: tunc anima inueniens oculos clausos, & os, aliosque corpori sensus, per quos solebat egredi, & delectari in his exterioribus, reuertetur ad se, & videns se solam & nudam, ingenti horrore concussa, de-*

speratione deficiet in se & cadet sub se. O horam amarissimam, & variis obnoxiam casibus, & a cuius momento omnis nostra salus dependeat! Horam, inquam, in qua laxatis habenis dæmones in nostram perniciem & interitum coniurabunt, omniaque delicta longo ante tempore in hac vita commissa, peccatoribus in mentem reuocabunt, quæ tam euidenter illi tunc videbunt ac si libro inferipta perlegerent. An non tunc ô Psalmista, *torrentes iniquitatis conturbabunt.* Psal. 17. 735?

Hæc vobiscum dispicite peccatores, est V. namque certissimam, spiritus illos veteratiorios, in mortis articulo, omnia vobis totius vitæ peccata in mentem reuocatuos, peccata & ob oculos euidentissime postuotus. Hic ex sp. illis torius atatis vestræ contaminatissimæ digestis breue quoddam compendium concinnabitur, hic omnium veltorum delictorum catalogus texetur, hic totius vitæ series repetetur. Vt porro maiorem vobis diaboli terrorem incutiant, magisque vos percellant, & ad inum desperationis barathrum deturber, DEVM clementissimum, velut vindicem quandam fulmine & ira accinctum, singula exactissime disquirentem & diudicantem, rationem ad vltimum vltique quadrantem exigentem, nihilque etiam vel minimum impune dimittentem; vobis depingent.

Tunc perfidi illi impostores, & palpones, qui nihil dum viuereis quam eius misericordiam, indulgentiam, bonitatem concrepabant, mutatis terminis, eius vobis rigorem, furorem iram, fulmina, vindictam, infernorum suppliciorum acerbitatem grauitatemque, ac diuinam iustitiam seuerissime omnia castigantem; ob oculos ponēt. Quid inquierent, ob vnicum Adami peccatum, Deus totam eius posteritatem castigauit, ob crimen vnum vniuersum terrarum orbem diluuiio perdidit, vnam ob noxam quinq; ciuitates incendio & sulphureo imbre destruxit, ob vnum flagitium summus ille vindex proprio non pepercit filio: & tu scelerate, impie, & sacrilege peccator, de mille criminibus conuicte, quique non nisi mera es iniquitas,

quitas, veniam & misericordiam expectabis? Deum tunc tibi propitium futurum speras? benignitatis eius tibi sinum parere putas? Erias, erras, noli in misericordia eius stulte confidere, qui eius iustitiam non formidasti: neque enim Misericordiam meretur contemneri: qui iustitiam, dum viueret, non expauiuit. Ecce torrentes, ecce desperatio, ecce peccata quæ manifestantur, quam verum igitur Prophetæ oraculum est dicentis, *Torrentes iniquitatum conturbauerunt me*: quod variis iam historiis exemplisque demonstrabo.

Ioannes Climacus, auctor irrefragabilis, de religioso quodam, cui nomen Stephanus, scribit rem plane horrendam, hic cum XL. annos in deserto commoratus esset, magnaque inedia ac pœnitentia corpus macerasset, ita ut magni apud omnes esset nominis, & iam ad vitimum vitæ terminum venisset, vehementer à diabolo tentatus fuit: cui cum ille varia obiceret, ipseque ad singula responderet, ab astantibus hæ voces interdum audiebantur. Cœcedo, sed tot annorum ieiunio id ipsum elui. Deinde, Verum est, sed humili id confessione deleui, atque eius supra modum me olim pœnituit. Mox, Ita est, fateor, feci, sed tanto tempore pro eo pœnitentiam egi. Denique cum tentationes inualefcerent, atque ille nihil, quod replicaret, haberet; oculis & corde ad Deum sublato, lachrymabundus ac gemibundus ait; verissimum est, reus sum, quid replicem nescio, nisi summam esse Dei misericordiam, inque eius me benignitate omnem spem ponere. O torrentes, o tentationes, o verissimum prophetæ Oraculum! *Torrentes iniquitatum conturbauerunt me.*

Idem de alio quodam anachoreta simile quid refert. Hic cum morti vicinus esset, ac diabolos lecto circumassistentes videret, eorumque iam impetus diutius sustinisset, iterum deinde conualuit, sed in tantum repente mutatus est, ut toto vitæ tempore nullam amplius deinde videre voluerit, aut cuiquam vel verbum loqui, seseque angustæ cellulæ velut ergastulo cuidam includens, duodecim ipsos annos solo pane & frigida contentus, assidue lachrymando, pœnitentiamque

Tom. 4. Bess. Aduent.

agendo, & mortis tempus operiendo dixerit. Quid: horrenda hæc exempla, terribiles illæ historiæ an non vos percellent peccatores? si tot sancti & generosi bellatores in tantum horam hanc formidarint: demonum aspectum ita expauerint: quid vos ageris, quod iter insiliteris, quo vos confereris? quomodo vos à periculo, tot malis & piaculis commissis, tot criminum rei, immunes præstabitis? Hic nempe videbitis torrentes, malorum oceanos, ac scelerum diluuium. Expertus id erat qui dicebat, *Torrentes iniquitatum conturbauerunt me.* Exclamem igitur merito, o horam inter omnes horas metuendam?

Et profecto hora hæc adeo terribilis & formidabilis est, ut ipse Dei filius Christus, eiusdem discrimine perspecto, in medio crucis, atque in mortis limine constitutus, quamuis meruendi nulla subesset occasio (quippe qui de eorum erat numero, de quibus scriptum est, *Illic trepidauerunt timore, ubi non erat timor*), timere nihilominus voluerit, & præ timore, velut viso hoste in insidiis tunc posito, ad patrem clamarit. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*: perinde ac si dixisset, Aduenit iam pater vltima vitæ hora, eaque omnium horarum periculosissima, qua nimirum anima corpore egrediens in alterum mundum profectioem instituat: quamobrem eandem tibi serio & ex animo commendo, inque manus tuas consigno: Sis igitur tutor, protector ac defensor eius, illiusque in perplexa & difficili hac navigatione director. Expertus id videbatur Dauid rex cum in Christi persona diceret, *Eruis à fratre meo Deus animam meam, & de manu canis unicum meum: salua me ex ore leonis.* An non igitur hora hæc formidabilis est & meruenda? Audiamus sanctorum Patrum de eadem iudicium.

Catholicorum Anglorum decus Anselmus, Cantuariensis Episcopus, qui anno Domini M. L. X. VI. sub Henrico IV. Rege floruit, ita animæ egredientis statum describit, *A: ãma, dum de corpore exit, mox inimici eius maligni spiritus, qui eam in corpore degentem per anfractus vitiorum, sicut canes leporem persecuti sunt, crudeliter adsunt, parati quasi pa-*

K nato

nam rapere, & in mortem aeternam precipitare.
 Gallia nostrae columen Bernardus & Religioforum flos, horae huius pericula magis adhuc exaggerat: *Considera, o modo morieris, quando graui aliqua infirmitate vexatus, & ad extrema deductus, & tibi ad terram deiectus, inter longa suspiria, & difficiles singultus, inter diuersos dolores, & timores in man. expirabis, tunc veniet corpus in pallorem, in horrorem, & fatorem, animam vero mox capient Laruales illa facies, & ex omni parte terrebunt eum demones terribiles, & horribiles: cogita quis illum defendet, quis consolabitur illam, quis deducet per ignotam regionem? O verba quae cordi etiam ferreo & adamantino timorem incutiant! Horresco referens. Beae igitur de anima in misero illo statu constituta dicere possumus, quod olim in Ierosolyma deserta deplorauit Ieremias, Non. *Et qui o. soletur eam, ex omnibus caris eius: omnes eius amici, quos olim illa perdidit dilexit, caro nimirum, mundus, alique plures, demonum eam potestati traditam deserent. Hanc igitur horam non metues anima, & nonne merito dixit Psalter? Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.**

Et merito ille doloribus dici potest circumdatus, qui se in extremo hoc discrimine constitutum animaduertit, qui se hic nudum, ab omnibus derelictum, omni denudatum praesidio, morbis fractum, ex sanguinem, ex succum, emedullatum, lecto affixum videt, qui mortis in se praeludia experitur, genas nimirum concidentes, eomas subreptas, linguam nigricantem, & caudalam sacram manu iam tenet, mortis ictum iam iam operiens; & qui omnia prioris vitae peccata apertissime ante oculos cernit, ac demonum ceteruis se circumuallatum intruetur. Dic mihi, obsecro, anima, cum in huiusmodi statu constituta carnes, quid factura es, quo te vertes, quo horrore concutieris, quo te conferes? Ad mundum redire? non licebit: progredi ulterius: horrendum est: in eodem statu permanere? non poteris. Quid igitur agas potius, quam cum regio Propheta clamare, *Circumdederunt me, &c.*

Huc non parum conducere videbitur quod in Genesi de Isaac legimus. Annon ob-

seruastis o sacratum litterarum studiosi, quod in angore Isaac fuerit, cum pater eum super lignorum strue colligatum teneret, Deo iam iam victimam offerendum, ipseque strictum gladium suis imminem ceruicibus, cerneret. Quocumque enim se verteret, timendi aderat occasio: supra namque nudatum mucronem, inferne ignem videbat inualefcentem, qui in cineres eum debebat redigere: nemo ad latus aderat qui ferret supplicias, omnique praesidio erat destitutus: serui enim qui paternis eum manibus eripere potuissent, ad montis radicem remanserant. Pedes adhuc & manus vinculis stricti & erant, ita ut nulla euadendi, aut sese aduersus patrem defendendi spes superesset. Ecquid eum inquam timore correptum putatis, cum in hoc rerum statu verferetur? At maior profecto esse debet angor animae in mortis articulo constitutae, cum in similes, atque etiam longe maiores, se redactam videt angustias. Corpus enim sexcentis morbis & cruciatibus velut vinculis quibusdam in lecto victum iacebit, & in quocumque oculos latus conuerterit, nihil inueniet quod non ingentem terrorem incussurum sit. Si enim sursum respiciat, videbit vindicem illum diuinum iustitiae gladium. si deorsum, cernet sepulchrum patens, à latere habebit demonum carceruas, manus ad haec & pedes strictissimi ligatos sentiet; neque enim tunc de poenitentia agenda, de bonis operibus, deque promerendo sermo erit: insuper quod omnium miserimum est, ipsi caelites, qui supplicias ferre & auxiliari possent, procul aberunt, nec adesse quidem dignabuntur, quicquid nimirum in montibus illis aeternis manentes. Audi anima: *psi in diluio aquarum multarum: in diluio inquam calamitatum, & miseriarum, ad te non approximabunt, & te apud Deum intercessionibus ac precibus, uti olim quidem fecere, adiuuent.*

Cum Noachi casum propius intruor, saepe mecum tacitus demiratus sum, qua in angustia pius ille Patriarcha, cum diluuii minas & rabiem ante oculos cerneret, verfaretur. An non enim merito timeat, qui lignae arcae inclusus inter animalia ferocissima, humanoque cruore pasci solita commoratur.

caelo

caelo adhuc imbrem continuo magna in abundantia emittente, terra vero sub diluuiio gemiscente, ipse non nisi duobus à morte digitis remotus: At longe maior mihi vniuersi cuiusque videtur timor sub vitæ finem inque mortis articulo futurus: neque enim tunc aliter anima corpori huic mortali inclusa erit, quam Atcæ Noachus, sentiet namque fufum cælum iratum, quod varias ob varia peccata minas iarentabit: deorsum infirmatarum: dolorum ac fufpiriorum diluuium, in quo illa iactabitur, ita vt merito dicere queat: *Eleuauerunt flumina fluctus suos.* A latere plurimæ adstant belluæ, & furia, varij, inquam, diaboli, qui septis eius infidentur, circumeuntes quomodo inclusam animam deuorent. O horam fatalem! horam doloribus refertam, horam quam omnes mature velim perpendere: Ita namque fiet, vt à peccando abftineant, consiliumque sapientis fequantur, dicentis: *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Horam, inquam, qua nulla inter omnes vitæ nostræ horas est periculofior, hora, in qua omnes prauos affectus exuendo, omnibusque negotiis valedicendo, cum Propheta dicendum est, *Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi: conuere, inquam, à mûdo à creaturis in Deum, in æternam illam requiem, in quam, disponente ita Domino, raptis: quam obrem enixe ab eodem postula, vt te in fuprema illa luca egredientem benigne fufcipiat.*

Agite igitur, Auditores, qui morti huic viuitis obnoxij, & quibus hora hæc aliquando eueniet, eiusdem nolite oblitifci: ac cogitate vobifcum, quot mortem dolores commitentur, quot ei mala adhærefcant, quot ei pericula & discrimina annexa sint, ac præfertim morti eorum qui variis Deum pecca-

ris ad iracundiam prouocarunt, de quibus Pfalmographus locutus ait: *Mors peccatorum* Psal. 37. *peffima: quod explicans Bernardus dicit: Mala quidem in mundi amiffione, peior in earum feparatione, peffima in æternis ignis, & duplici conuittione.* Hæc igitur in mentem reuocate, hæc nunquam vobis excidant, & ita in æternum non peccabitis.

Et sane, & Domine Iesu Chrifte, hominū Redemptor, dignum & iustum est, ne dicam necessarium, vnicam hanc de fuprema hora cogitationem cæteris cogitationibus antepone, vt ita cruciatus, angustias & tormenta, quæ in illa potiffimum inualefcant, perfpecta & cognita habeamus. Illa nimirum est hora, postquam alia nulla est, hora doloribus ac lamentis referta, hora lachrymas ac fufpiria producens, hora, in qua præter aculeos quos morbi infligent, tentationes quibus nos dæmones infestabunt, fufpiria quæ à doloribus proficifcentur, mundus quoque nos oppugnabit: erit namque tunc graue, opes, delicias, amicos, honores & dignitates in æternum deferere. Quanti igitur momenti est huius horæ meminiffe, cum hæc hora fit, in qua nos inimici & quidem armati præstolantur: in qua omnem induftriam, verfutiam, artes quoque omnes diaboli ad nos oppugnandos adhibebunt, cum hæc denique hora fit, in qua pleniffime anima fciet, quod præmium acceptura fit, vel quæ tormenta perpeffura, hora, inquam, qua vel plenam victoriã obtinebit, vel totum, quod hætenus lucrata est, amitteret: vincenti autem merces quædam regia, id est, vita æterna, velut in pignus propofita est, qua nulla maior aut excellentior haberi queat, qua nos beent Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, A M E N.

†

SABBA-